

## فلسفه حجاب و نقش تربیتی آن در دین اسلام

برزو مولایی پاردہ<sup>۱</sup>

قدرت الله سعیدی اصل<sup>۲</sup>

رضوان سعیدی اصل<sup>۳</sup>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۰۲ تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۱۱/۱۹

### چکیده

از آنجا که جامعه ی ما جامعه ای است بنیان گرفته بر ارزش های اسلامی و اثر یافته از آموزه های قرآنی و تعالیم اهل بیت علیهم السلام است یکی از آموزه های مهم آن مسأله ی حجاب و عفاف است که از جایگاه خاصی برخوردار است در این مقاله که به روش کتابخانه ای با گردآوری و مطالعه منابع مختلف دینی از جمله: قران کریم، صحیفه سجادیه، نهج البلاغه، تفاسیر مختلف قرآن و سیره و فرمایشات ائمه اطهار (س) بحث حجاب و نقش تربیتی آن در دین اسلام مورد بررسی قرار گرفت در این مقاله این نتایج به دست آمد که: وجوب رعایت پوشش برای زن یکی از احکام ضروری اسلام می باشد که آیات و روایات و سیره ی معصومین بر آن دلالت دارند؛ و یکی از اهداف مهم تشریع این حکم، پاکسازی محیط اجتماعی از مظاهر فریبنده و تحریک آمیز جنسی و جلوگیری از ابتلاء به انحرافات جنسی است. لذا پوشیده بودن زنان در جامعه، نه تنها موجب تقویت بنیان خانواده می شود بلکه سبب حفظ ارزش زن و جلوگیری از ابتذال و تباهی او نیز می گردد.

### واژگان کلیدی

حجاب، عفاف، تقوی، حجب

۱ - دکتری تعلیم و تربیت اسلامی، فرهنگی و مدرس دانشگاه.

۲- فرهنگی، کارشناسی ارشد ادبیات عرب.

۳- نویسنده مسئول، کارشناسی علوم تربیتی.

## مقدمه

جامعه‌ی ما جامعه‌ای است بنیان گرفته بر ارزش‌های اسلامی و اثرباشی از آموزه‌های قرآنی و تعالیم اهل بیت علیهم السلام است لذا مسأله‌ی حجاب و عفاف در آن از جایگاه خاصی برخوردار است که زن با رعایت حجاب و وقار و متانت و حیای خود پاس‌دار حرم عزت، شرف و انسانیت خانواده و اجتماع خویش است؛ و با تربیتی که در سایه‌ی آن کسب کرده مسئولیت خطیر خود را به سرمنزل می‌رساند؛ و هدف اصلی تشریع احکام در اسلام، قرب به خداوند است که به وسیله‌ی تزکیه‌ی نفس و تقوا به دست می‌آید:

که خداوند سبحان در سوره‌ی حجرات آیه (۱۳) می‌فرماید: «إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ؛ بزرگوار و با افتخارترین شما نزد خدا با تقواترین شماست». لذا همه‌ی مردم نسبت به مسأله «نگاه و حجاب» مسؤولند. در قرآن مجید بیش از ده آیه در مورد حجاب و حرمت نگاه به نامحرم وجود دارد. که یکی از این آیات، (آیه‌ی ۵۹ سوره‌ی احزاب) است که خداوند سبحان می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكُمْ أَدْنَىٰ أَنْ يَعْرِفْنَ فُلَا يُؤْذِينَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» (ای پیامبر، به زنان و دختران و نیز به زنان مومنین بگو خود را بپوشانند تا شناخته نشوند و مورد اذیت قرار نگیرند) بنابراین حجاب بهترین و زیباترین وسیله برای حفظ امنیت زنان و دختران و بهترین پوشش برای جلوگیری از خطرات است.

## معنای واژگانی حجاب و عفاف

### حجاب در لغت

در فرهنگ عربی کلمه‌ی «حجاب» از «حجب» پرده و هرچه که با آن خود را پوشانند، آن چه که فاصل میان دو چیز باشد، آمده است.<sup>۱</sup> و در فرهنگ فارسی «حجاب» به معنای، در پرده کردن، باز داشتن از در آمدن، روگیری، عفاف، حیا و هم به معنای پرده، ستر، روبند زنان و چادری که زنان سرتاپای خود را بدان پوشانند آمده است.<sup>۲</sup> و هم به معنای «پوشیدن» است و هم به معنای «پرده و حجاب»، اما بیش تر، استعمالش به معنای پرده است. این کلمه از آن جهت مفهوم پوشش می‌دهد که پرده، وسیله‌ی پوشش است و آن پوششی حجاب است که از طریق پشت پرده واقع شدن، صورت گیرد.<sup>۳</sup> در قرآن کریم کلمه «حجاب» به این صورت به کار رفته است که می‌فرماید: «وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُّوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ؛ و هرگاه از همسران پیامبر چیزی از وسایل زندگی (به عنوان عاریت) خواستید، از پشت پرده بخواهید.»<sup>۴</sup> عفاف:

«عفاف و عفت» به معنای پاکدامنی، پرهیزکاری و دوری از کارهای زشت آمده است.<sup>۵</sup> عفت در لغت، به معنای حفظ نفس از تمایلات و شهوت نفسانی نیز آمده است.<sup>۶</sup>

### فواید حجاب اسلامی

آثار و فواید حجاب اسلامی بر گسترش امنیت اجتماعی، بسیار است که برخی از آن‌ها عبارتند از:

- ۱ ایجاد آرامش روانی بین افراد جامعه،
- ۲ جلوگیری از تهیج و تحریک جنسی و خنثی نمودن لذا ید نفسانی،
- ۳ کاهش چشمگیر مفاسد فردی و اجتماعی در جامعه اسلامی،
- ۴ حفظ و استیفای نیروی کار در جامعه اسلامی،
- ۵ حضور معنوی زنان و مردان در محیط اجتماعی،
- ۶ کاهش مدپرستی بانوان،
- ۷ حفظ ارزش های انسانی، مانند عفت و متانت در جامعه،
- ۸ مصونیت زنان در همه ی زمان ها و مکان ها،
- ۹ سلامت و زیبایی موقعیت های اجتماعی و فرهنگی مردان و زنان جامعه اسلامی،
- ۱۰ هدایت، کنترل و بهرمندی صحیح از امیال و غرایز انسانی،
- ۱۱ مبارزه با تهاجم فرهنگی غربی،
- ۱۲ از بین بردن فشارهای اجتماعی نامشروع و نا بهنجار و...<sup>۷</sup>

نقش حجاب و عفاف در مصونیت از انحراف

برای نگرهبانی از بقای خانواده و صلاح اجتماع، اسلام به مردان و زنان و پسران و دختران سفارش می کند که به نامحرمان نگاه ناروا ندوزند؛ زیرا این نگاه شهوت و هوس را به هیجان می آورد و فتنه و فساد ایجاد می کند. به دختران و زنان هشدار می دهد که چه بسا نگاه های حریص و خائن در کمین عفت و قداست شما است بنابراین باید از خویشتن محافظت کنید و جمال خود را در مقابل نامحرمان به نمایش نگذارید که خودآرایی و خودنمایی در مقابل نگاه های هرزه و آلوده، موجب شکسته شدن مرزهای پاک دامنی و عفت خواهد شد.

تعدیل و کنترل غریزه ی جنسی و مصونیت از انحرافات جنسی کاری است بسیار دشوار، مخصوصاً برای نوجوانان و جوانان که با توفان غریزه ی نیرومند جنسی مواجه هستند؛ و بالاخص در صورتی که فرهنگ بی بندباری و آزادی های جنسی در بین جامعه رواج داشته باشد؛ و زنان و دختران زینت کرده و به صورت نیمه عریان در خیابان و بازار و در مجامع عمومی حضور یابند و بدون هیچ قیدوبندی با مردان معاشرت نمایند. کنترل غریزه ی جنسی و مصونیت از انحراف در چنین اجتماعی بسیار دشوار و در سر حد امتناع قرارداد. بنابراین، سلامت اجتماعی و شرم و عفت عمومی برای مصونیت از انحرافات جنسی یک امر ضروری محسوب می شود. به همین جهت اسلام به بانوان توصیه می کند که حجاب را رعایت کنند و آرایش هازینت های خود را در معرض دید مردان بیگانه قرار ندهند.<sup>۸</sup>

قرآن کریم می فرماید:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ...؛ به زنان با ایمان بگو: از بعضی نگاه های خود چشم پوشی کنند و دامن های خود

را حفظ نمایند و زینت های خود را آشکار نسازند، جز زینت های ظاهر را؛ و روسری ها را برگردن و سینه خود بیندازند و زینت های خود را جز برای شوهر ظاهر نسازند.<sup>۹</sup>

«خلاصه، وجوب رعایت پوشش برای زن یکی از احکام ضروری اسلام می باشد که آیات و روایات و سیره ی معصومین بر آن دلالت دارند. یکی از اهداف مهم تشریع این حکم، پاکسازی محیط اجتماعی از مظاهر فریبده و تحریک آمیز جنسی و جلوگیری از ابتلاء به انحرافات جنسی است.»<sup>۱۰</sup> پوشیده بودن زنان در جامعه، نه تنها موجب تقویت بنیان خانواده می شود بلکه سبب حفظ ارزش زن و جلوگیری از ابتذال و تباهی او نیز می گردد. اهمیت حجاب و عفاف:

در قرآن کریم چند آیه پیرامون حجاب و حریم عفاف آمده است که اهمیت آن را به خوبی روشن می کند. در این جا به چند آیه اشاره می کنیم:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ...»<sup>۱۱</sup> به زنان با ایمان بگو: از بعضی نگاه های خود چشم پوشی کنند و دامن های خود را حفظ نمایند و زینت های خود را آشکار نسازند، جز زینت های ظاهر را؛ و روسری ها را برگردن و سینه خود بیندازند و زینت های خود را جز برای شوهر ظاهر نسازند.

«وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ؛ وهرگاه از همسران پیامبر چیزی از وسایل زندگی (به عنوان عاریت) خواستید، از پشت پرده بخواهید؛ این کار برای پاکی دل های شما و آن ها بهتر است.» و در نحوه ی ارتباط زنان و مردان، باید محور تقوا و پاکدلی باشد.<sup>۱۲</sup>

«يا ايها النبي قل لازواجك و بناتك و نساء المومنین يدنين عليهن من جلابيبهن ذلک ادنی ان يعرفن فلا یوذین و کان الله غفورا رحیما» (ای پیامبر، به زنان و دختران و نیز به زنان مومنین بگو خود را بپوشانند تا شناخته نشوند و مورد اذیت قرار نگیرند).<sup>۱۳</sup>

در خصوص ریشه ی اخلاق جنسی زن از قبیل حیا و عفاف و از آن جمله تمایل به پوشش خود از مرد، دیدگاه هایی ابراز شده که دقیق ترین آن ها از دیدگاه شهید مطهری این است که: «حیا، عفاف، ستر و پوشش تدبیری است که خود زن با یک نوع الهام برای گرانها کردن و حفظ موقعیت خود در برابر مرد به کار برده است. زن باهوش به صورت فطری و با یک حس مخصوص دریافته است که از لحاظ جسمی نمی تواند با مرد برابری کند و از سوی دیگر نقطه ی امید خود را در همان نیازی یافته است که خلقت الهی در وجود مرد نهاده است و او را مظهر عشق و طلب وزن را مظهر معشوقیت و مطلوبیت قرار داده است. وقتی که زن مقام و موقعیت خود را در برابر مرد یافت و نیاز او را در برابر خود دانست، به دور نگه داشتن خود از دسترس مرد متوسل می شود.»<sup>۱۴</sup>

همچنین می افزاید: «مولوی عارف اندیش و دوربین درباره ی تأثیر حریم و حایل میان زن و مرد در افزایش قدرت و محبوبیت زن، در بالابردن مقام او و در گداختن مرد در آتش عشق و سوز مثلی لطیف می آورد و آن را به آب و آتش

تشبیه می کند و می گوید: مرد همانند آب و زن همانند آتش است. اگر حایل از میان آب و آتش برداشته شود آب بر آتش غلبه می کند و آن را خاموش می سازد؛ اما اگر حایلی میان آن دو برقرار شد، مثل این که آب را در دیگی قراردادند و آتش را زیر آن روشن کردند؛ آن وقت است که آتش آب را تحت تأثیر قرار دهد و اندک اندک آن را گرم می کند و احیاناً جوشش و علیان در آن به وجود می آورد تا آن جا ه سراسر وجودش را به بخار تبدیل می سازد. می گوید:

آب غالب شد بر آتش از لهیب ز آتش او جوشد چو باشد در «حجیب»

چونکه دیگی حایل آمد آن دو را نیست کرد آن آب را کردش هوا»<sup>۱۵</sup>

از این روست که رسول اکرم (ص) در عین ستایش از صفت حیا برای عموم، آن را برای زنان نیکو دانسته و فرموده اند: «الحیا حسن لکنه فی النساء احسن»<sup>۱۶</sup>

اسلام می خواهد زن، متانت، کرامت، وقار، شرافت و شخصیت خود را حفظ کند، از این رو پوشش را برای او واجب کرد و این پوشش تضمین کننده ی عفاف او است.

### فلسفه ی حجاب

خداوند در قرآن کریم می فرماید: «یا ایها النبی قل لازواجک و بناتک و نساء المومنین یدنین علیهن من جلابیهن ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین و کان الله غفوراً رحیم»<sup>۱۷</sup> (ای پیامبر، به زنان و دخترانت و نیز به زنان مومنین بگو خود را بپوشانند تا به عفت و پاکدامنی شناخته شوند و مورد اذیت قرار نگیرند.

«این آیه فرمان حجاب می دهد، با تهدید مطرح نشده بلکه فلسفه ی حجاب را چنین تبیین می کند: زنان و دختران، اگر بخواهند از متلک ها، تهمت ها، تهاجم ها و تهدید های افراد آلوده و هرزه در امان باشند باید خود را بپوشانند»<sup>۱۸</sup>

حجاب یعنی پوششی که کرامت، عفت و وقار زنان و دختران را تضمین کند و هر چیزی که این نظر را تأمین کند حجاب است؛ اما ریشه ی حجاب چیست و چه دلایلی آن را به وجود آورده است؟ استاد شهید مطهری در این خصوص می گوید:

«مخالفان حجاب سعی کرده اند جریانات ظالمانه ای را به عنوان علت پیداشدن حجاب ذکر کنند، و در این جهت میان حجاب اسلامی و غیر اسلامی فرق نمی گذارند؛ چنین وانمود می کنند که حجاب اسلامی نیز از همین جریانات ظالمانه سرچشمه می گیرد... ما مجموع آن ها را ذکر می کنیم ... بعضی فلسفی و بعضی اجتماعی و بعضی اخلاقی و بعضی اقتصادی و بعضی روانی است که ذیلاً ذکر می شود:

۱ میل به ریاضت و رهبانیت (ریشه ی فلسفی)؛

۲ عدم امنیت و عدالت اجتماعی (ریشه ی اجتماعی)؛

۳ پادشاهی و تسلط مرد بر زن و استثمار نیروی وی در جهت منافع اقتصادی مرد (ریشه ی اقتصادی)؛

۴ حسادت و خود خواهی مرد (ریشه ی اخلاقی)؛

۵ عادت زنانگی زن و احساس او به این که در خلقت از مرد چیزی کم دارد، به علاوه ی مقررات خشنی که در زمینه ی پلیدی او و ترک معاشرت با او در ایام عادت وضع شده است (ریشه ی روانی)<sup>۱۹</sup>

استاد شهید مطهری معتقد بود که: «علل نامبرده یا به هیچ وجه تأثیری در پیداشدن حجاب در هیچ نقطه از جهان نداشته است و بی جهت آن را به نام علت حجاب ذکر کرده اند و یا فرضاً در پدید آمدن بعضی از سیستم های غیر اسلامی تأثیر داشته است، در حجاب اسلامی تأثیر نداشته است»<sup>۲۰</sup>

فلسفه ای که اسلام برای حجاب و پوشش اسلامی بیان می کند غیر از موارد یادشده است. عفت و حیا، در نیل انسان به رشد و کمال، نقش بسیار مهمی دارد. امیرالمؤمنین (ع) در وصیتی به محمد بن حنفیه می فرماید: «من لم يعط نفسه شهوتها اصاب رشه؛ کسی که به خواسته نفسش تن ندهد، باعث رشد آن شده است»<sup>۲۱</sup>. از مهم ترین خواسته های نفس خواسته جنسی است. به همین دلیل عفت و حیا در سازگاری همسران مؤثر است، به طوری که رسول خدا (ص) یکی از ویژگی های بهترین زنان را عفت آنان بر شمرده و فرموده اند «ان خير نسائك ... العفيفه»<sup>۲۲</sup>. خداوند عفاف و حیا را برای زن جزو خصلت وجودی او قرار داده است، عفاف، فلسفه ی حجاب است و حجاب، تضمین کننده ی عفت و حیا است. با شناخت فلسفه ی حجاب از دیدگاه اسلام معلوم شد که هیچ یک از مواردی که روشن فکران به عنوان علت پیدایش حجاب بیان کرده اند، با روح اسلام سازگار نیست و با فلسفه ی حجاب از نظر اسلام منافات دارد. وظیفه ی پوششی که اسلام برای زنان مقرر کرده است بدین معنا نیست که زن از خانه بیرون نروند، زندانی و حبس در اسلام مد نظر نیست. فلسفه ی پوشش اسلامی چند چیز است:<sup>۲۳</sup> بعضی از آن ها علت روانی و بعضی از علت ها خانوادگی و برخی دیگر جنبه ی اجتماعی دارد برخی نیز مربوط به بالا بردن احترام زن و جلوگیری از ابتذال او می باشد. که بطور مختصر بیان می شوند:

#### الف) آرامش روانی

پوشش زن در اسلام اینست که زن در معاشرت خود با مردان بدن خود را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد. لذا زن با حفظ حجاب و پوشش مناسب آرامش قلبی بدست می آورد و ارزش خود را حفظ می نماید.

#### ب) استحکام پیوند خانوادگی

سلامت، استحکام و اقتدار عاطفی و منطقی خانواده در گرو برخورداری اعضا از بصیرت و بینش اجتماعی و نیز آگاهی های لازم در جهت سازندگی و پیش گیری از انحرافات است و آن چه که باعث استواری و استحکام پیوند خانوادگی می شود برای کانون خانواده سودمند است و روابط میان زوجین را بهتر و پرجاذبه تر می کند و زندگی شیرین و باصفا می گردد.

### ج) استواری اجتماع

کشاندن تمتعات جنسی از محیط خانه به اجتماع، نیروی کار و فعالیت اجتماع را ضعیف می کند. برعکس آن چه که مخالفین حجاب خرده گیری کرده اند و گفته اند: «حجاب موجب فلج کردن نیروی نیمی از افراد اجتماع است.» بی حجابی و ترویج روابط آزاد جنسی موجب فلج کردن نیروی اجتماع است.<sup>۲۴</sup>

### د) ارزش و احترام زن

زن هر اندازه متین تر و باوقار تر و عفیف تر حرکت کند و خود را در معرض نمایش برای مرد نگذارد بر احترامش افزوده می شود.

### آفات بی حجابی

سرچشمه ی بسیاری از مزاحمت های هوسبازان نسبت به زنان و دختران، نوع لباس خود آن ها است. زنان با حجاب باید با حضور خود در صحنه، جوّ عمومی عفاف و پاکدامنی را حفظ کنند و فرصت مانور را از هوسبازان بگیرند. لذا رعایت نکردن حجاب و پوشش مناسب آفاتی را به دنبال دارد از جمله:<sup>۲۵</sup>

۱ رونق گرفتن چشم چرانی و هوسبازی.

۲ توسعه فساد و فحشا.

۳ سوء قصد و تجاوز به عنف.

۴ بارداری نامشروع و سقط جنین.

۵ پیدایش امراض روانی و مقاربتی.

۶ خودکشی و فرار از خانه در اثر آبروریزی.

۷ بی مهری مردان چشم چران نسبت به همسران خود.

۸ بالارفتن آمار طلاق و تضعیف روابط خانوادگی.

۹ رقابت در تجملات.

۱۰ ایجاد دلهره برای خانواده های پاکدامن.

### حجاب در قرآن

حفظ حجاب و ترک جلوه گری ثمرات بسیاری دارد که برخی از آن ها عبارت است از:

«آرامش روحی، استحکام پیوند خانواده، حفظ نسل ... حفظ شخصیت و انسانیت زن و نجات او از چشم ها و دل های هوسبازی که امروزه دنیای غرب و شرق را در لجن فروبرده است»<sup>۲۶</sup>

هدف اصلی تشریع احکام در اسلام، قرب به خداوند است که به وسیله ی تزکیه ی نفس و تقوا به دست می آید:

«إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ؛ بزرگوار و با افتخارترین شما نزد خدا با تقواترین شماست»<sup>۲۷</sup>.

«هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ؛ اوست خدایی که میان عرب امّی (قومی که خواندن و نوشتن هم نمی دانستند) پیغمبری بزرگوار از همان قوم

برانگیخت تا بر آنان وحی خدا را تلاوت کند و آنها را (از لوث جهل و اخلاق زشت) پاک سازد و کتاب سماوی و حکمت الهی بیاموزد؛ با آن که پیش از این، همه در ورطه‌ی جهالت و گمراهی بودند.»<sup>۲۸</sup>

از قرآن کریم استفاده می‌شود که هدف از تشریع حکم الهی، وجوب حجاب اسلامی، دستیابی به تزکیه‌ی نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی است. آیاتی هم‌چون:

«قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ» به مردان مؤمن بگو: از بعضی نگاه‌های خودچشم پوشی کنند و دامن خود را حفظ نمایند این برای پاک تر ماندن آنان بهتر است».<sup>۲۹</sup>

### حجاب چشم

«در حدیثی می‌خوانیم: تمام چشم‌ها در قیامت گریان است مگر سه چشم: چشمی که از ترس خدا بگرید و چشمی که از گناه بسته شد و چشمی که در راه خدا بیدار بماند.»

«قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ» به مردان مؤمن بگو: از بعضی نگاه‌های خودچشم پوشی کنند»<sup>۳۰</sup>

«قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ» به زنان با ایمان بگو: از بعضی نگاه‌های خودچشم پوشی کنند»<sup>۳۱</sup>

### حجاب در گفتار

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب گفتاری زنان در مقابل نامحرم است

«إِنْ أَتَيْتَنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ» اگر تقوا پیشه اید پس به نرمی و کرشمه سخن نگوئید تا (مبادا) آن که در دلش بیماری است طمع پیدا کند».<sup>۳۲</sup> لذا گفتار و رفتار زن نباید تحریک کننده باشد؛ و طوری سخن بگوید که هم محتوا خوب باشد و هم شیوه سالم باشد.

### حجاب در رفتار

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب رفتاری زنان در مقابل نامحرم است. به زنان دستور داده شده است که هرگونه راه رفتنی که سبب آشکارشدن زیورهای مخفی زن شود ممنوع است «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ» و به گونه‌ای راه نروند که با نشان دادن زینت‌های خود باعث جلب توجه نامحرم شوند. «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» و نیز پای خود را به گونه‌ای به زمین نکوبند که آن چه از زیور مخفی دارند آشکار شود».<sup>۳۳</sup>

راه‌های مبارزه بایی حجابی و بدحجابی

زنی که خود را به سلاح ایمان، تقوا و عمل صالح مجهز نماید و باوری عمیق و استوار و اعتقادی راسخ داشته باشد و الگویی مناسب در زندگی انتخاب نماید و اندیشه به خدا سپرده باشد، چگونه ممکن است خود را در معرض دید و فساد قرار دهد؟

الف) ایمان

خوشبخت‌ترین انسان‌ها کسی است که بهترین درجات ایمان را دارد. «به وسیله‌ی ایمان، انسان به بلندترین پایه‌های نیک بختی و نهایت شادمانی می‌رسد».<sup>۳۴</sup> بهتر است همیشه و در تمام مسائل زندگی، این اصل را به خاطر داشته باشیم که: «اسلام وسیله‌ی نجات را دوجیز می‌داند: ایمان و عمل صالح، و در تمام قرآن، جز این دیده نمی‌شود که همواره می‌گوید: آنان که با ایمان باشند و کارنیک بکنند مستحق آمرزش و اهل نجات و سعادتند».<sup>۳۵</sup>

## ب) تقوا

تقوا لازمه اش صیانت نفس و پرهیز از گناه است. در حقیقت هر جا حکمت و تقوا جمع می شود آن جا سلامت، امنیت و آبادانی است؛ زیرا از انسان با تقوا جز نیکی و خیر انتظار نیست. در قرآن مجید از تقوا به جامه، تعبیر شده است؛ و لباسُ التَّقوی ذلک خیر؛ تقوا که جامه ی روح است، بهتر و لازم تر است. حضرت علی (ع) در مورد تقوا می فرماید «الا فصولها و تصونوا بها؛ تقوا را حفظ کنید و به وسیله ی تقوا برای خود مصونیت درست کنید».<sup>۳۶</sup>

## ج) اعتقاد

آن چه انسان را در انجام اعمال و تحصیل ملکات مدد می رساند و اراده ی او را در جهت خاصی تقویت و تثبیت می کند، اعتقاد اوست.

## د) الگو پذیری

الگوپذیری و گرایش انسان به تقلید از دیگران و تشبُّه به آن ها، یکی از عوامل اساسی در خودباختگی، ارتکاب فساد و تباهی‌کاری یا به عکس در انجام اعمال نیک می باشد و الگوها در ساختار روحی و رفتاری نقش مؤثر و مهمی دارد. لذا زن مسلمان با آشنایی با زندگانی حضرت زهرا (س) و فرزند برومندش حضرت زینب (س) و الگو قرار دادن آن ها وقار و متانت و شخصیت خود را حفظ نموده و با سربلندی به زندگی خود ادامه دهند بنابراین برای حفظ شخصیت انسان و جلوگیری از هرگونه عدم تعادل روانی، الگوپذیری ضروری است.

## نتیجه گیری

حجاب و عفاف به عنوان دو ارزش در جامعه بشری و بالاخص در جوامع اسلامی مطرح است و امروزه یکی از مسائل مهم اسلامی است. حجاب زن به منظور حفظ ارزش و جود او است تا حقیقت وجودی اش را تهدید نکنند و آن را به فساد و انحراف نکشانند. حفظ تقوا و عفاف، برای تداوم زندگی ضروری است؛ و حیات خانوادگی در سایه پاکدامنی به دست می آید و زن و مرد بارعایت تقوا و حفظ عفاف و حجاب می توانند همدیگر را از آسیب پذیری حفظ نمایند. ارزنده ترین زینت برای زن حفظ حجاب و عفاف است. زیرا جزو ارزش ها و هنجارهای دینی و اخلاقی است. بنابراین وجوب رعایت پوشش برای زن یکی از احکام ضروری اسلام می باشد که آیات و روایات و سیره ی معصومین بر آن دلالت دارند؛ و یکی از اهداف مهم تشریع این حکم، پاکسازی محیط اجتماعی از مظاهر فریبنده و تحریک آمیز جنسی و جلوگیری از ابتلاء به انحرافات جنسی است. لذا پوشیده بودن زنان در جامعه، نه تنها موجب تقویت بنیان خانواده می شود بلکه سبب حفظ ارزش زن و جلوگیری از ابتدال و تباهی او نیز می گردد.

## منابع

- ۱ مهیار، رضا، فرهنگ ابجدی، ص ۳۱۹.
- ۲ - معین، فرهنگ فارسی، ص ۱۳۴۰.
- ۳ مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، ۶۳.
- ۴ وکیلی، حسینعلی فرهنگ فارسی، ۳۶۶.
- ۵ حسین زاده، علی، همسران سازگار، ص ۳۴.
- ۶ ماهنامه آموزشی، تربیتی پیوند خرداد ۹۰، ص ۱۶.
- ۷ امینی، ابراهیم، اسلام و تعلیم و تربیت، ص ۷۸.
- ۸ امینی، ابراهیم، اسلام و تعلیم و تربیت، ص ۷۹.
- ۹- حسین زاده، علی، همسران سازگار، ص ۳۶.
- ۱۰ مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، ۵۶.
- ۱۱ حسین زاده، علی، همسران سازگار، ص ۳۶.
- ۱۲ قرآنی، محسن، تفسیر نور، جلد ۹، ص ۳۹۹.
- ۱۳ مطهری، مرتضی، مسئله حجاب صص، ۱۸، ۱۷.
- ۱۴ حسین زاده، علی، همسران سازگار، ص ۳۵.
- ۱۵ مطهری، مرتضی، مسئله حجاب ص ۶۸.
- ۱۶ قرآنی، محسن، تفسیر نور، جلد ۹، صص ۴۰۰، ۳۹۹.
- ۱۷ صدری، ضیاءالدین، آینه ی ازدواج، ص ۲۸.
- ۱۸ راسخچی زاده، حمید، اخلاق و ارزش های انسانی، ص ۵۷.